

HASAN BÜLENT KAHRAMAN

Pazartesi günü yayımlanan yazımda Türkiye'de muhalefet eksikliğinden söz açmış ve o boşluğu dolduracak bir olanak olarak da toplumsal hareketleri göstermiştim. Bu, doğal olarak sivil toplum kavramıyla kesişen bir şey. Oysa,

özellikle ölüm oruçlarının ardından yoğun bir sivil toplum eleştirisi başlatıldı.

Değindiğim yazıda söylediklerimi yineleyecek olursam bu durum doğal. Türkiye'de siyasetle ilişkili her türden oluşum, ulusçuluk -merkez- statüko (istikrar) üçgeninde boğuluyor. Her eleştiri siyasal kabul ediliyor, bunun değindiğim sacayağını çökerteceği varsayılıyor ve susturuluyor. Daha ziyade iktidara yönelik eleştirileri hedef alan bu tutum, siyaset toplumsallaşmaya başladığında oraya, sivil toplum kavramına yöneliyor.

İsteniyor ki, kurumsal siyaset (iktidar-muhalefet) ötesindeki hareketler, arayışlar, istemler de siyasetin egemen kabullerine göre yapılsın. Kurumsal siyaset ortamında uygulanan denetim topluma da uygulansın. Bu Türkiye'de yaşanmamış bir şey değil. 1981 Anayasası bu

Sivil toplum kötü mü?

amaca göre hazırlanmıştır. Bu Anayasa siyasetten yasaklı bir toplum öngörüyordu; onu siyaset elitlerine indirgiyordu. Anayasa değiştirildiği zaman ise, siyasal refleks ölmüştü. Şimdi, yeniden canlandırılmasına çalışılan budur.

Sivil toplum burada önem kazanıyor. Çünkü sivil toplum sadece bazı dernek ve örgütler değildir. Sivil toplumun işlevi günlük siyasete dönük yorum ve eleştiride, çözüm almaşığı bulmakta düğümlenmez. Sivil toplum, günlük siyasetin ötesinde toplumsal zihniyeti hazırlayan, kurucu ve tarihsel bir süreçtir. Bu niteliğiyle ve tarihsel gelişimi izlendiğinde görülür ki, sivil toplum, siyasetin oluşumunun, toplumsallaşmanın kanavasını hazırlayan bütün maddi ilişkilerdir. Hukuk bile bu bağlamda oluşur. O yüzden bir kere bizde böyle bir sivil toplum hiç olmadı, bugün de yok.

İkincisi, eğer mesele dernekler, örgütlerse orada da bir sorun var. Çünkü, bu türden örgütlenmeler Batı'da 1970 ve 1980'lerde ağırlık kazandı. Bunların meydana getirdiği çerçeve 'yeni toplumsal-siyasal hareketler' olarak kaydedildi. Kadın hareketi, çevre hareketi, silahsızlanma, barış hareketi doğrultusunda ortaya çıkan örgütlenmeler Soğuk Savaş'ın hem bitmesine hem de ondan sonra ortaya çıkan yeni düzenin ilkelerini saptamaya önyak oldu.

Bugün de 'neo - anarşist' hareketin küreselleşme karşıtı etkinliği bu çerçeveye oturabilir. Bütün bu hareketlerin 'yeni siyaset biçimleri'ni oluşturduğunu bilmek de gerekir. Suya sabuna dokunmayan, 'apolitik politika' sonucunda kurumsal siyaset tıkanınca bu süreç etkinleşti.

Önemi bu hareketin, bir de şuradadır: Tekil olarak siyaseti değil, bütün bir toplumsallığı ve onunla eklemlenmiş zihniyet dünyasının eleştirisini kendisine hedef alır. Zaten toplumsal eleştiri siyasal bir eleştiriyi doğallıkla kapsar ve aşar. Bizde 1990'ların başındaki İslami hareket, bütün siyasal, ideolojik yanına karşın böyle bir hareket olarak görülebilir; çünkü, her şeyin ötesinde zihniyet dünyamızı, demokrasi bilincimizi derin bir eleştiriye ve yenilenmeye tabi tutmuştur.

Bizde ne o var ne de bu. Gerçek anlamda bir sivil toplum bu aşamadan sonra nasıl oluşur bilemem ama, toplumsal kökenli bir 'yeni siyaset süreci'ne sanıldığından daha çok gereksinim var. Şimdi bütün bunların yok sayılıp sivil toplumun birkaç derneğe indirgenmesi, oradan hareketle bütün bu sürecin kınanması sadece bir çarpıtmadır. Çünkü o dernekler tek başına ne sivil toplumu oluşturur ne de yeni toplumsal bir hareket onlardan doğar. Onları eleştireceğiz diye sivil toplumu karalamak en azından demokrasiyi karalamakla eşanlamlıdır.